

«Розвиток фонематичних процесів- запорука успішного навчання в школі»

Більшість дорослих вважає, що успішне навчання малюка в першому класі забезпечить вміння читати, лічити, розв'язувати приклади і задачі. І вони працюють з дитиною саме в такому напрямку. Звичайно, ці фактори мають немаловажне значення, але не першочергове.

Досвідчені педагоги стверджують, що для майбутнього учня найголовніше – рівень розвитку інтелекту, психічних процесів – пам'яті, уяви, уваги і безперечно – мовлення. Серед компонентів готовності дитини до навчання в школі – фізичної, психологічної, інтелектуальної, мовленнєва готовність займає головне місце. Стан розвитку мовлення є показником готовності до школи, тому цілком зрозуміло, що дітям із мовленнєвими вадами важче повною мірою здобувати ґрунтовні знання з основ наук. Досвід доводить, що не слід чекати, поки остаточно виявляться вади мовлення. Помилково сподіватися, що вони зникнуть самі по собі, навпаки – вади можуть закріпитися й перерости у стійкі порушення.

Встановлено, що порушення письма і читання у дітей найчастіше виникають в результаті загального недорозвинення компонентів мовлення: фонетико-фонематичного і лексико-граматичного.

Під лексико-граматичною стороною мовлення розуміють словник і граматично правильне його використання.

Наприклад, в арсеналі 6-річної дитини повинно бути біля 3000 слів (для порівняння, у дорослого – 5000). Дитина цього віку повинна використовувати всі частини мови, граматично узгоджувати їх у роді, числі і відмінку.

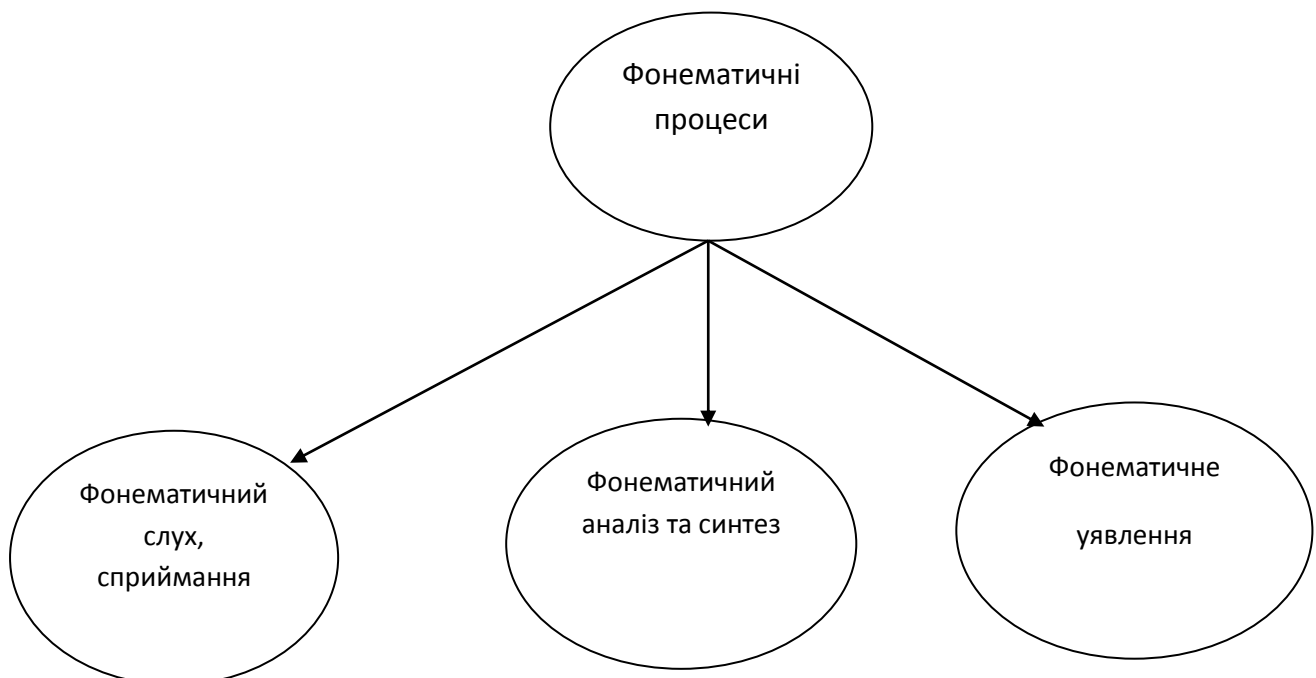
Дитина повинна вміти висловлювати свою думку, пояснювати її хід, аргументувати твердження. Малюк 6-річного віку повинен переказати невеличкий текст.

Що стосується фонетико-фонематичної сторони мовлення, то йдучи в перший клас, дитина повинна виразно вимовляти всі звуки рідної мови. Якщо цього не сталося і у вашої дитини є певні порушення звуковимови, то настав час розв'язати цю проблему ..

Детальніше зупинимось на розвитку фонетико-фонематичних процесів. Фонетика – це частина науки про мову, що вивчає звуки, які є складовою частиною слів. «Фонема»- це звук, який служить для складання і розпізнавання слів.

Однією з найважливіших умов повноцінного формування правильної звуковимови у дітей є достатній розвиток фонетико-фонематичних процесів. Фонетико-фонематичної система включає в себе:

- фонематичний слух;
- фонематичне сприймання;
- фонематичне уявлення;
- фонематичний аналіз та синтез.

Зупинимось детальніше на кожному із цих процесів.

Розвиток фонематичного слуху у дітей передбачає розвиток багатьох умінь:

- чути та виокремлювати окремі звуки в слові;

- складати зі звуків слова;
- вміння розпізнавати на слух всі звуки мовлення, не змішуючи їх один з одним.

Фонематичне сприймання (впізнавання та розрізнення звуків мовлення)

передбачає:

- вміння виділяти звук;
- вміння знаходити місце звуку в слові;
- вміння знаходити спільний звук у словах;
- розпізнавати слова-пароніми;
- наслідувати мовні звуки;

Фонематичне уявлення – здатність сприймати кожний мовленнєвий звук у різних варіантах його звучання, що дає змогу правильно використовувати звуки для розрізнення слів. Мета роботи з розвитку фонематичного уявлення полягає в тому, щоб навчити дитину :

- підбирати слова з певної лексичної теми на заданий звук;
- підбирати слово, яке починається на той самий звук, що і слово, запропоноване логопедом;
- вміння дитини контролювати, який звук необхідно вимовляти в певному слові;

Фонематичний аналіз – це складна розумова дія, що враховує як прості, так і складні форми аналізу звукової структури слова. Діти навчаються визначати:

- місце звука в слові;
- наявність звуку в більш складних позиціях, коли звук стоїть біля іншого приголосного;
- кількість голосних і приголосних звуків в слові;
- спільний звук в названих словах;
- послідовність звуків в слові.

Не менша увага приділяється **фонематичному синтезу**, який є розумовою операцією, завдяки якій окремі звуки мовлення з'єднуються у слова. Мета цього етапу роботи – вчити дітей складати слова з поданих звуків (букв).

Висновок: вміння розрізняти фонemi (звуки) – є основним завданням, що веде за собою сформованість вміння розуміти мовлення інших, контролювати власну вимову, грамотно писати в подальшому.

Ігри на розвиток фонематичних процесів.

Гра 1. «Вгадай, що звучить?» (сопілка, барабан, маракас, бубен, брязкальце)

«Вгадай, що звучить 3-м?»»

Гра 2. «Впізнай по голосу» (розвиток слухової уваги)

Гра 3. «Впіймай звук»

Звук [З] – у складах: за-са –зі-су-ма-ва....; у словах – зал, зима, сани, Зіна, блуза, вода, сир, сад, золото, грузовик, ліс, берізка, лоза, Ліза, зуби, сонце, муха, зозуля, вітер, дід, зоря;

звук [Зь]- у складах: си-зя-ла-зе-зі....; у словах - захід, вузол, коза, Кузя, зяблик, зайці, магазин, паркан, небо, дорога, князь, віл, жито, гарбуз, зір.

Гра 4. «Визнач спільний звук»

Стоять під снігом сосни сонно,

Сидять під снігом снігурі.

Санчата на ставках з розгону

Скотились весело з гори.

Зажурився заєць-тато,

Заблукали зайченята.

Зайчику, не треба сліз,

Зубр на спині їх привіз.

Мчить машина за машинами,

Шелестить машина шинами.

На узліссі довелося
Наполохать Лесі лося.

Гра 5. «Назви слово і визнач перший звук»

Гра 6. «Слова загубились»

Необхідно розкласти малюнки в будиночки залежно від того, на який звук починається слово – голосний чи приголосний звук.

Гра 7. «Хто більше?»

Придумування слів на заданий звук.

Гра 8. «Луна»

Необхідно повторити і проплескати слова: ба-бу-ся, ка-ли-на, сік, ма-ли-на, ци-бу-ля, су-ни-ця, со-ло-ма, ко-зе-ня, ко-ше-ня, ле-ве-ня, ві-ник, по-суд, ли-мон, пе-нал;

ха-лат, лис, са-лат, пі-сок, ва-зон, ко-ро-ва, кіт, ко-зе-ня-та, приз, суп, ко-за, мо-ре, ба-зар, ба-бу-ся, су-ни-ця.

Гра 9. «Підкажи словечко»

Необхідно доповнити чистомовки.

<i>Нан – нан – солодкий... (банан)</i>	<i>Лат - лат – новий ... (халат)</i>
<i>Гон – гон – новий... (вагон)</i>	<i>Лат - лат – смачний ... (салат)</i>
<i>Нок – нок – красивий... (вінок)</i>	<i>Чі-чі-чі – нові... (ключі)</i>
<i>Тон – тон – духмяний... (батон)</i>	<i>Яч-яч-яч- ми купили новий..(м'яч)</i>
<i>Са-са-са- мене вкусила...(оса)</i>	<i>За-за-за – на лузі пасеться (коза)</i>

Гра 10. «Назви голосний звук у слові»

Мак, сом, кінь, лев, коза, шапка, син, рись, вода, мороз, доріжка, комашка.

Гра 11. «Назви словом» (із звуків утворити слова)

[М-а-к] – мак, [з-и-м-а] – зима.

За допомогою гри можна реалізувати розвиток фонематичних процесів у дітей. Не слід створювати якихось спеціальних умов для реалізації цих завдань і відбивати у дитини бажання вчитися. Використовуйте нагоду у будь-яку вільну хвилину: коли ведете дитину

у дитячий садок, під час роботи на городі, в саду, під час відпочинку, під час виконання хатньої роботи. Не втрачайте можливості хоча б у вечірні години приділити увагу дитині: запитайте, як провела день, з ким спілкувалась, що нового побачила чи почула. Наберіться терпіння і ніколи не перебивайте малюка. З повагою ставтесь до його першої спроби виголосити монолог. Реалізувати завдання мовного розвитку покликана перш за все родина. Ніщо не може замінити дитині радість спілкування з близькими людьми. Вбачайте в своїй дитині гідного співрозмовника і не ображайте її за помилки.